

VIDA SZABOLCS

Kétkedések víg(?)játéka

Az EU csúcstalálkozója Nizzában

Bevezetés

1993. november 11-én életbe lépett a „Szerződés az Európai Unióról”, közkeletűbb nevén a *Maastrichti Szerződés*, s ezzel megszületett az *Európai Unió*. A Szerződés révén sajátos, ún. „3 pilléres” szerkezet jött létre, melyek együtt alkotják az Uniót:

Európai Közösségek (ESZAK, EURATOM, EK)

Közös kül- és biztonságpolitika

Bel- és igazságügyi együttműködés.

A Maastrichti Szerződés hatalmas jelentőségű lépés volt az európai integráció történetében. Azonban a tagállamok a Szerződés aláírásakor nem voltak biztosak abban, hogy milyen következményei lesznek az új rendelkezéseknek, s nem látták előre azt sem, hogy az új rendszer hogyan fog működni. Ezért már a Szerződésben benne foglalták, hogy *1996-ban* kormányközi konferenciát hívnak össze annak esetleges módosítására. Ezt a konferenciát Torinóban tartották meg, de a tárgyalásokat végül csak 1997 júniusában sikerült lezárni, már *Amszterdamban*. Ennek eredményeként kidolgozták az EU új, kibővített alapszerződését, az *Amszterdami Szerződést*.

Az általános értékelések szerint az Amszterdami Szerződés jelentősége elmaradt a várakozásoktól, mivel az intézményrendszer hatékonyabbá tételéhez, illetve az Unió további bővítéséhez szükségesnek látszó kérdésekben nem született kielégítő eredmény. A legnagyobb horderejű és a legkeményebb kompromisszumokat igénylő kérdéseket elhalasztották, s az unió előtt álló legnehezebb döntéseket lényegében elnapolták. Ezért már az Amszterdami Szerződés életbelépését követően alig egy hónappal rendezett kölni csúcstalálkozón a tagállamok úgy határoztak, hogy 2000. első felében újabb kormányközi konferenciát hívnak össze, melyet a tervek szerint 2000. végéig lezárnak, és amelyen döntenek a szükségesnek ítélt intézményi reformokról.

Előzmények

Erre a csúcstalálkozóra, melyet mintegy tíz hónapos előkészítő tárgyalás-sorozat előzött meg, 2000. december 7-11. között került sor a franciaországi *Nizzában*. A rendezvényt óriási várakozás előzte meg: sikere esetén a „nizzai maraton” a legjelentősebb hatású eseménnyé válhat a maastrichti csúcsertekezlet óta, egy esetleges kudarc viszont akár évekkel is késleltetheti az Unió reformját, s így a bővítést is.

A tanácskozásnak kettős mandátuma volt: egyrészt az Amszterdamban elmaradt intézményi reform végrehajtása, s a döntéshozatal felgyorsítása, másrészt a szervezetet képessé tétele eddigi történetének legnagyobb mértékű kibővítésére. Míg kilenc évvel ezelőtt az akkori Európai Közösség politikai és gazdasági unióvá alakításáról határoztak a tagországok képviselői, addig most ehhez a nagyarányú bővítéshez kellett megteremteni az intézményi feltételeket; mégpedig úgy, hogy az integráció majd 27 vagy később akár még több – *gazdasági fejlettségét, szociális-kulturális hagyományait tekintve igencsak különböző* – tagországgal is működőképes maradjon. Mindezt ki kell egészítenem azzal, hogy az EU vezető kormányfői már nem kötődnek olyan mértékben az unió kibővítéséhez, mint elődeik (pl. Francois Mitterand és Helmut Kohl); *Lionel Jospin, Gerhard Schröder, de Tony Blair* se az a „szenvedélyes européer” – ők inkább szárazon és szkeptikusan a hasznot mérlegelő politikusok.

Az előjelek egyáltalán nem voltak kedvezőek. Pár nappal a csúcstalálkozó kezdete előtt alig akadt olyan vitapont, melyeknek a végső kimenetele megjósolható lett volna. *Romano Prodi*, az Európai Bizottság elnöke 2000. november 30-i nyilatkozatában még azt mondta, hogy a nizzai csúcs előkészítő tárgyalásai „megfeneklettek”. „Jelenleg nincs olyan kérdés, amelyben megállapodtunk volna” – mondta 3 nappal (!) a csúcstalálkozó kezdete előtt *Hubert Védrine* francia külügyminiszter. „Természetes, hogy az utolsó pillanatig folynak az egyeztetések” – ismertette a magyar kormány hivatalos álláspontját *Horváth Gábor* külügyi szóvivő, reagálva a kedvezőtlen hírekre.

Végeredményben ki lehetett jelenteni, hogy az összesen mintegy 330 órányi előkészítő tárgyalás sem bizonyult elegendőnek arra, hogy kibontakozzanak a mindenki által elfogadható megoldások körvonalai a legfontosabb kérdésekben.

Megnyitó – a csúcstalálkozó témái

A francia elnöki szóvivő a hivatalos megnyitón (december 7-én délelőtt) a közös felelősség szellemében folytatandó munkára szólította fel a tagokat. „*Átfogó, kiegyensúlyozott, teljes, hatékony és hiteles megállapodásra van szükség*” – fogalmazott a szóvivő –, „*mert az Európai Unió szavahihetősége a tét*”.

A nizzai csúcstalálkozó témái:

A biztosi helyek újraszűlyözése az Európai Bizottságban

A kibővülő Unió „kormányára” működésképtelenné válhat, ha mindenkinek jut egy bizottsági tagsági hely, ezt a rendszert tervezték tehát megszüntetni. A „kicsik” nem akarták ezt elfogadni, mert félték, hogy a „nagyok” nélkülük hoznak majd fontos döntéseket.

A szavazatok újraszűlyözése a Miniszteri Tanácsban

A népesebb tagállamok javára akarták újraosztani a szavazatokat, ezt természetesen a kicsik szintén elleneztek.

Minősített szavazattal hozott döntések kibővítése

Eddig a döntések mintegy kétharmadát hozták így, ezt újabb ötven területtel tervezték kibővíteni, de körülbelül húsz kérdésben sok tagállam félt lemondani vétőjogáról.

„Kétébességes Európa”

A megerősített együttműködés elve szerint egyes országok szorosabb integrációt folytatnának másoknál. Ezt már előre láthatóan támogatták még az eddig szkeptikus, Nagy-Britannia vezette északi országok is.

Védelempolitika

Az EU gyorsreagálású hadtestét kívánták újabb elemekkel kiegészíteni

Jogok chartája

A kötelező erővel nem bíró, alapjogokat lefektető európai jogok chartáját az euroszeptikus államok – Nagy-Britanniával az élen – ellenezték, mert féltek, hogy egy későbbi európai „szuperállam” alkotmányának alapjául szolgálhat.

Szociális kérdések

A jogok chartájához hasonlóan ellenezte több ország, nemzeti önrendelkezését félve.

A legfontosabb négy kérdés közül az első háromban szinte semmilyen egyetértés nem volt. Ezek a kérdések alapját képezték annak a reformcsomagnak, amely nélkül nehezen képzelhető el a bővítés. A másik három kérdés fontossága ebből a szempontból lényegesen kisebb. A kompromisszum nem csak azért látszott nagyon távolinak még ekkor, mert a saját nemzeti szuverenitásából kellett feláldoznia valamennyit minden kormánynak, hanem mert a fent említett 3 fő vitapont szorosan összefügg egymással. Vegyük most ezeket sorra!

A 3 legfontosabb témakör és a tervezetek

1. Az Európa Bizottság nagysága és összetétele:

Az Európa Bizottságot felfoghatjuk az EU „kormányaként”. Az EB elvileg szupranacionális („*nemzetek feletti*”) intézmény, azonban minden tagállam képviselteti magát benne az általuk delegált főbiztosokkal („*kvázi miniszterekkel*”). Jelenleg a 4 nagy tagállam -Németország, Franciaország, Nagy-Britannia és Olaszország- 2-2, a kisebbek 1-1 főbiztost delegálhatnak a Bizottságba. Így a testület taglétszáma jelenleg 20 fő. Azonban ha az unió végül a jelenlegi 15 helyett 27 tagállama lesz, akkor nemcsak az lesz tarthatatlan, hogy egyes országok 2 főbiztost delegáljanak, hanem az is, hogy mindenki egyet, hiszen az még így is túl nagy „EU kormányt” eredményezne túl nagy apparátussal. Ebben a kérdésben azonban legalább körvonalazódni látszott egy esély a kompromisszumra. A tervezet jellegzetesen halogató EU-megoldásként jelentkezett: eszerint a mandátumát 2005-ben kezdő Bizottságba még minden tagállam delegálhatna egy-egy főbiztost, (tehát innentől kezdve a nagyobb államok lemondanának a második emberükről), 2010-től kezdve azonban csökkentett létszámú, rotációs elven felálló Bizottság működne.¹

2. A szavazatok újraszűlyözése a Miniszteri Tanácsban:

Először is tisztáznunk kell, hogy mit jelent a „*minősített többségi döntés*” fogalma. A minősített, súlyozott többséggel való szavazás (*QMV – Qualified Majority Voting*) megnövelné a nagy területű és lélekszámú EU tagországok szavazati súlyát – természetesen a kicsik rovására. Nizza előtt a 4 nagy államnak 10-10

---

¹ Magyarország már bejelentette, hogy igényt tart egy posztra az EU kormányában

szavazat járt a Miniszterek Tanácsában -az EU legfőbb döntéshozó szervében-, míg a legkisebb Luxemburnak 2. A Tanács döntéseit általában az előbb említett minősített többséggel hozzák, s ehhez eddig 62 szavazat kellett az összesen 87-ből.

A szavazatok számának területi és lakossági arányhoz való közelítéstől azonban nemcsak a kisebb országok ódzkodtak: ilyen alapon pl. a hagyományos *német-francia hatalmi egyensúly* is felborulna, hiszen Németország lélekszáma 23 millió fővel múlja felül Franciaországét.² Nem csoda, hogy Franciaország sietett kijelenteni, hogy a 4 nagynak az EU Miniszteri Tanácsában egyforma szavazati súllyal kell rendelkeznie.

3. Minősített szavazattal hozott döntések kibővítése az egyhangú döntések rovására

Az unió jelenlegi döntéshozatali mechanizmusának története alapvetően még a „*Hatok Európájáig*” (Európai Gazdasági Közösség) nyúlik vissza. Az EGK akkori válságát oldotta fel *1966 januárjában* az ún. *luxemburgi kompromisszum*. Ennek értelmében Franciaország (az akkori válság kirobbantója) elfogadta, hogy a Tanács döntési mechanizmusában alkalmazzák a minősített többség elvét, ami a nemzetek feletti jelleget erősítette (ez volt az „*egyet nem értés egyezménye*”). Ennek fejében viszont a többi tagállam elfogadta, hogy olyan esetekben, amikor valamelyik tagállam bejelenti, hogy „*létfonosságú nemzeti érdekei*” forognak kockán, akkor nem alkalmazható a többségi szavazási elv³.

Az akkoriban még csak 6 tagállamra szabott döntéshozatali rendszer már ma, a 15 tagú közösség esetében is alig-alig működőképes. Nem nehéz elképzelni, hogy mekkora esélye lenne ennek a mechanizmusnak 27 ország esetén...

Az uniós alapszerződés ma még 73 ügyben, a döntési témakörök mintegy 20%-ban egyhangú szavazásra kötelezi a Miniszteri Tanácsot, azaz csak konszenzusos határozat születhet az ide tartozó ügyekben. Mindez többek véleménye szerint a majdani jelentősen kibővült EU-ban *döntésképtelenséghez* vezethet, és ebből kifolyólag hosszú távon megrekesztheti az integrációs folyamatot. A portugál, majd a francia EU elnökség a csúcsertekezlet előtt 47 olyan ügyet írt össze a fentiek közül, amiben elképzelhető lenne a minősített többségi döntésre való áttérés.

Azonban -bár mindenki számára világos, hogy a nemzeti vétózás nem a jövő útja- minden jelenlegi tagországnak van néhány olyan területe, ahol a vétójogot fenn akarja tartani magának; magyarán általában elfogadják a többségi szavazást, néhány kérdésben viszont nem.

Különösen *5 kulcsfontosságú szabályozási területen* ragaszkodik vétójogához egy vagy több tagállam. Az *adórendszer* a briteknek, az íreknek és a svédeknek tabu téma, a *társadalombiztosítás* a dánoknak, a briteknek és a németeknek, a

² Itt fontosnak tartom kiemelni, hogy nem alapvetően német-francia ellentétről van szó: a nagy EU-országok elsősorban abban érdekeltek, hogy a minősített többséggel való szavazással szükség esetén le tudják szavazni a kicsik esetleges koalícióját, azaz az erősek akarata érvényesüljön az EU-ban.

³ „Ha a Bizottság javaslata nyomán többségi szavazással kellene dönteni egy olyan kérdésben, amely egy vagy több tagállam számára létfonosságú, akkor a Tanács tagjai a Közösség és a tagállamok közös érdekeit figyelembe véve, ésszerű határidőn belül olyan megoldást keresnek, amely minden tagállam részéről elfogadható” – idézet a luxemburgi kompromisszum szövegéből

menekült- és bevándorlás-politikában a franciák és a németek nem engednek a vétőjogukból (*erről mi pontosan tudjuk, hogy mit jelent... -V. Sz.*), a *kereskedelempolitika* Franciaországban „nemzeti sorskérdés”, a *regionális támogatásokról* szóló szavazás egyhangúságának megőrzéséért pedig a spanyolok és a portugálok küzdenek.⁴

Összefoglalva tehát megállapíthatjuk, hogy ezen a téren mindenki elegánsan engedékeny, amíg nem a számára létfontosságú kérdésekről van szó, akkor azonban rögtön nemzeti érdekeit tolja előre ahelyett, hogy a kompromisszumkész-ségükéről tenne tanúbizonyságot.

A csúcstalálkozón történtek részletei

A nizzai csúcsertekezlet végül az EU eddigi történetének leghosszabb ilyen jellegű találkozója lett. A *2000. december 07-én*, csütörtökön délben kezdődött találkozó nemhogy szombaton nem fejeződött be, ahogy tervezték, de még vasárnap sem tudtak a jelenlevők megegyezésre jutni a „Nizzai Szerződésről”. A végső alku hosszas egyeztetések és viták⁶ után *december 11-én*, hétfőn hajnali fél ötkor kötötték meg, s ezzel lezárult a mintegy 90 órás, gyakorlatilag egybefolyó tárgyalássorozat.

A csúcsertekezleten az EU átszervezte önmagát: minden eddiginél nagyobb hatalmi átalakítást hajtottak végre a résztvevők, és minden eddiginél bonyolultabbá tették a szervezetet, hogy az minden eddiginél több tagot fogadhasson be. „*A nizzai csúcsertekezlet az EU alakját átformáló eseményként kerül be az európai történelembe*” – jelentette ki *Jacques Chirac* francia köztársasági elnök. Más politikusok és megfigyelők kudarcról beszéltek, ismét mások az „*egy lépés előre, két lépés hátra*” kifejezéssel jellemezték a csúcst, s vannak, akik szerint a Nizzai Szerződés egyetlen előnye, hogy egyáltalán megszületett.

Mindegyik megállapítás igaz lehet, attól függően, hogy ki és milyen szempontból végzi az értékelést.

Az Európai Tanács ülése három részből állt:

- I. az Alapvető Jogok Európai Chartájának ünnepélyes kihirdetése
- II. az aktuális politikai kérdések áttekintése
- III. a Kormányközi Konferencia lezárása.

I. Az Alapvető Jogok Európai Chartájával kapcsolatban a vita arról folyt, hogy az bekerüljön-e a közösségi joganyagba. A dokumentumot a Parlament, az Általános Ügyek Tanácsa és a Bizottság előzőleg már jóváhagyta, Nizzában azonban csak *ünnepélyes kihirdetésére* került sor és nem a törvénybe iktatására. Döntés arról született, hogy a Charta státuszáról a Nizza után megtartandó kormányközi konferenciának kell majd határoznia.

II. Az aktuális kérdések⁷ megvitatása is gyorsan és problémamentesen lezajlott.

---

⁴ Kocsis Györgyi: EU csúcs Nizzában. Brüsszel, 2000. december

⁵ Szombaton este Schröder német kancellár azt nyilatkozta, hogy neki még 2 váltás tiszta inge van – ekkor már lehetett sejteni, hogy maratoni hosszúságú csúcstalálkozóra lehet számítani.

⁶ Vasárnap éjfél előtt még a tárgyalások felfüggesztésére is sor került, mert a kisebb tagállamok elfogadhatatlannak tartották az elnökség akkori tervezetét a szavazatok újraelosztásáról.

⁷ Közös biztonság- és védelmi politika, diákok mobilitása, e-Europe akcióterv, európai kutatási térség, Lámfalussy-jelentés, élelmiszerbiztonság, Galilei program, klíma, fenntartható fejlődés stb.

E kérdéskörben, politikai prioritásként tárgyalták a **bővítést** is. A csúcserkezlet jóváhagyta a Bizottság stratégiáját a csatlakozási tárgyalások ütemezésére a *következő 18 hónapra*, beleértve a “menetrendet” és az érvényes alapelveket (*differenciálás, egyéni érdek, felzárkózási lehetőség*) is. Az Európai Tanács elismerte, hogy ez a stratégia a Nizzai Szerződés tervezetében szereplő intézményi reformokkal megfelelő alapot teremt a bővítésre, és megerősítette, hogy az EU 2002 végére készen fog állni új tagok felvételére. A kormányfők itt első ízben utaltak a bővítés első hullámának időpontjára: nyilatkozatukban szerepel ugyanis egy olyan mondat, hogy az elsőként csatlakozó tagjelölteket az EU már ott szeretné látni a *2004-ben* esedékes európai parlamenti választásokon. További konkrét részletek 2001 júniusában a *göteborgi csúcstalálkozón* várhatók.

III. A kormányközi konferencia napirendjén az alábbi témák szerepeltek:

- Megerősített együttműködés
- Az Amszterdami Kormányközi Konferencián megoldatlanul maradt 3 kérdés⁸
- A Nizza után megtartandó Kormányközi Konferencia témái.

III/1. A megerősített együttműködésben való részvétel szabályai Nizzában egyszerűsödtek. Megállapodás született arról, hogy az úgynevezett *megerősített együttműködés mechanizmusa* alkalmazható lesz az unió mindhárom pillérében, tehát a *gazdasági területek* mellett a második pillért alkotó *közös kül- és biztonságpolitikában*, valamint a harmadik pillér esetében is: a *bel- és igazságügyekben*⁹.

Elindításához legkevesebb nyolc tagállam részvételére lesz szükség, az együttműködésnek nyitottnak kell maradnia a többi tagállam előtt is, amelyek viszont nem vétőzhatják meg az elindítását.

III/2. A legnehezebb, a legtöbb vitát és ellenérzést kiváltó napirend kétségkívül az Amszterdamban nyitva maradt **három intézményi kérdés** megoldása volt. Kompromisszumkészségről a tárgyalásokat koordináló francia elnökségnek illett volna példát mutatnia. Párizs azonban úgy gondolta, hogy ez az *utolsó lehetőség*, amikor a német újraegyesülés és az EU folytonos bővülése miatt az egyre zsugorodó *európai dominanciáját* bebetonozhatja. A tárgyalások során mindent ennek a szempontnak rendelt alá, s ezzel komolyan veszélyeztette a nizzai alkut¹⁰.

III/2.1. A minősített szavazási eljárást 35 területre sikerült kiterjeszteni. Ez akár jó arány is lehetne, tekintve, hogy a Bizottság 68 területet javasolt. Ha viszont ehhez hozzáteszünk, hogy viszonylag jelentéktelen politikai területekről van szó, lényeges kérdésekben – *kereskedelem, bizonyos szolgáltatások, menekültügy, vízümpolitika, adó, határokon átnyúló szociális biztonság, továbbá a szegényebb tagországoknak nyújtandó állami segítség* – viszont fennmaradt a **nemzeti vétő**, akkor a végeredmény már korántsem ad alapot az örömrre. Fogalmazhatunk úgy is, hogy a várt mennyiség megszületett, a várt minőség azonban nem. Ugyancsak figyelemre méltó, hogy míg a minősített többség eléréséhez szükséges szavazatok arányát felemelték, a blokkoló, vagyis a döntés elfogadásá-

⁸ Minősített többségű szavazás kiterjesztése a vétőjog rovására, a szavazatok újraszűlyözése a Tanácsban, továbbá a Bizottság nagysága és összetétele.

⁹ Nagy-Britannia vétője miatt azonban katonai területekre nem terjedhet ki

¹⁰ „Chirac úgy viselkedett, mint az a házigazda, aki először a saját poharát tölti tele” – írta a Stuttgarter Zeitung.

nak megakadályozásához szükséges kisebbségi szavazatok arányát leszállították (bővebben lásd a III/2-es pontban).

A vétőjogokkal kapcsolatban el kell mondani, hogy több ország magatartása oda vezetett, hogy a közérdekkel szemben tartóssá tudták tenni a *szuverén nemzeti érdek tartósítását* – s ez eleve ellentmond az integráció alapeszméjének.

Nagy Britannia pl. ragaszkodott vétőjogához az adó- és társadalombiztosítási ügyekben, a *franciák* pedig kitartottak többek között amellet, hogy „a kulturális és audiovizuális szolgáltatásokkal” kapcsolatos kereskedelmi tárgyalások eredményét megvétőzhassa, ha az számukra nem megfelelő. Főként a *németek* nyomása miatt ki kellett venni a lehetséges többségi döntések köréből a bevándorlás- és menedékpolitikát¹¹. Végül, de egyáltalán nem utolsó sorban vegyük *Spanyolország* esetét, amely hozzáállása hazánkra nézve is fontos, sőt, megkockáztatom: életbevágó jelentőségű döntést eredményezett. A spanyolok ugyanis *-Portugália* és *Görögország* támogatásával a hátuk mögött- nagyon nem szeretnék, ha az EU strukturális és kohéziós alapjait¹² a bővítések után az új, és az EU átlaghoz képest elmaradott fejlettségű területek felzárkóztatására fordítanák elsősorban.

Jose Maria Aznar, a spanyol miniszterelnök ennek érdekében elérte, hogy ezeknek az alapoknak a felhasználásáról 2007-ig vétőjoggal rendelkezzenek.

A határidő jelentősége pedig abban rejlik, hogy az EU, amelynek 2006-ban kell újra döntenie az alapok elosztásáról, majd kénytelen lesz a spanyolok érdekeit messzemenőkéig figyelembe venni.

A többségi szavazás kiterjesztésének lényegi sikertelensége felnagyítja a korábban már részletezett *megegyezett együttműködés elvét*, amely alapján a tagállamok kisebb csoportjai a többiekénél nagyobb sebességgel haladhatnak előre az integráció útján, ha nem akarnak a lassabbak vagy az óvatosabbak miatt várakozni.

III/2.2. A Tanácson belüli szavazatok újraelosztása jelentette a csúcstalálkozó *legnehezebb* témáját, időnként súlyos krízishelyzettel fenyegetve. Tény, hogy szinte lehetetlen volt olyan formulát találni, amely mindenki melegezésére szolgálhatott volna. Azonban azt is látni kellett, hogy a vita nem is objektív kritériumokról folyt, hanem inkább a nagyobb politikai hatalom demonstrálásáról. A fő kérdés az volt, hogy milyen módszerrel lehet a nagy országoknak többséget szavazatot juttatni úgy, hogy azt a többi tagállam még el tudja fogadni.¹³

A hosszas, szinte „késhegyre menő” vita során a tagállamok az elnökség több javaslatát is elutasították, míg végül *Belgiumon* kívül lassan mindenki megtalálta a számítását. Belgium fő problémáját az okozta, hogy egyel kevesebb szavazatot kívántak juttatni neki, mint *Hollandiának*¹⁴ – azonban hétfő hajnalban feladta ellenállását, s cserébe azt kapta, hogy a Tanács ülései Brüsszelben lesznek azt követően, hogy a tagországok száma túllépi a 18-at.

---

¹¹ Aczél Endre: Nizza után. 168 óra, 2000. december 21.

¹² magyarán a felzárkózáshoz nyújtott közvetlen anyagi támogatást

¹³ Az uniós intézményekben -így a Miniszterek Tanácsában is- hagyományosan relatíve nagyobb súlya volt a kisebb országoknak a hatalmi befolyást tekintve, mivel az a népességszám-arányok szerint oszlott meg. A keleti bővítés is főként ezen kisebb országok számát növelné, ezért vált szükségessé a szavazati arányok átrendezése a nagyok javára.

¹⁴ Belgium és Hollandia területe nagyjából hasonló méretű, de Hollandia lakosságának száma mintegy 5 millió fővel meghaladja Belgiumét

Minősített többségről innentől kezdve a megegyezés értelmében akkor beszélhetünk, ha az összesen 345 szavazatból 258 a döntés mögött áll, azaz 89 szavazattal már meg lehet akadályozni bármilyen többségi döntést. Ehhez elegendő 3 nagy + 1 kisebb tagország szavazata. Plusz feltételként beépítették a mechanizmusba azt, hogy a többségi döntés mögé fel kell sorakoztatni a (majdani 27 tagú) EU lakosságának 62%-át. A Szerződés 4. paragrafusa kimondja: „A Tanács bármely tagja kérheti minősített többségű döntéshozatal esetében, hogy ellenőrizzék: a minősített többségű szavazatok mögött ott áll-e az Unió teljes lakosságának legalább 62 százaléka. Ha kiderül, hogy ez a feltétel nem áll fenn, a kérdéses határozat nem érvényes.” Ennek az a jelentősége, hogy ettől fogva *Németország* két további nagy országot maga mellé véve mindig megakadályozhatja a többség akaratát.

A teljes lista -mely már a tagjelölt országokra jutó szavazatok számát is tartalmazza- a következő:

<i>Ország</i>	<i>Szavazatok száma</i>
Németország	29
Egyesült Királyság	29
Franciaország	29
Olaszország	29
Spanyolország	27
Lengyelország	27
Románia	14
Hollandia	13
Görögország	13
Cseh Köztársaság	12
Belgium	12
Magyarország	12
Portugália	12
Svédország	10
Bulgária	10
Ausztria	10
Szlovákia	7
Dánia	7
Finnország	7
Írország	7
Litvánia	7
Lettország	4
Szlovénia	4
Észtország	4
Ciprus	4
Luxemburg	4
Málta	3
Összesen:	345

III/2.3. Az Európai Bizottság nagysága és összetétele: ez a kérdés szorosan összefüggött a Tanácson belüli szavazatok súlyának alakulásával. A kisebb országok kezdettől fogva tisztában voltak azzal, hogy a Tanácsban leadható szavazatok újraelosztásánál így vagy úgy a nagyobb országok javára fog billenni a mérleg, ezért a végsőkéig ellenálltak a Bizottság létszámának csökkentésére irányuló törekvéseknek, ugyanis úgy látták, hogy a bizottsági posztjuk megtartása jelenti számukra az uniós befolyásuk fő garanciáját.

Végül, több tervezet kudarca után az a döntés született, hogy a *2005-ig* terjedő időszakban az újonnan csatlakozó országok 1-1 főbiztost delegálnak. Ezek a jelenlegi, 2005-ig hivatalban lévő 20 tagú bizottságot egészítik ki (annyi taggal, ahány új ország csatlakozik). *2005-től* kezdődően az új összetételű Európai Bizottságban minden tagországnak 1-1 főbiztosa lesz. Attól kezdődően pedig, hogy a tagországok száma eléri a 27-et, a Tanács új döntést fog hozni a Bizottság összetételéről – onnantól kezdve bekövetkezhet az is, hogy nem lesz minden tagországnak folyamatosan képviselője az EU kormányában. A Bizottság elnöke Nizzában megerősödött. Az új elnököt minősített többséggel fogják megválasztani és nagyobb hatalma lesz a főbiztosok fölött.¹⁵

A Bizottságban tehát nem hajtottak végre egyelőre radikális változásokat (pl. a tervezetben szereplő rotációs rendszer bevezetése), azonban jelenleg az egyezés nagyjából mindegyik ország igényét kielégíti – még az egyezkedést csak kívülről figyelhető tagjelöltekét is.

III. 3. A Nizza után megtartandó kormányközi konferencia témái: Egyesek szerint a kormányközi konferencia legsikeresebb témája a *Nizza utáni agenda* rögzítése volt, bár hozzá kell tenni, hogy *végleges* döntést nem igényelt. Abban azonban egyhangú egyetértés született, hogy a Nizza utáni folyamat alakulása nem lehet a bővítés előfeltétele. Ez azért nagyon fontos, mert az Amszterdami Szerződés aláírása után több tagország kijelentette, hogy új bővítési kört csak a félbehagyott problémák rendezését követően támogat. Az új tagországok, amelyek erre az időszakra már tagok lesznek, automatikusan bekapcsolódnak, azok pedig, amelyek még nem lesznek tagok, a döntés előtti fázisban teljes mértékben bevonásra kerülnek.

A Nizza utáni kormányközi konferenciára – megfelelő előkészítés után – 2004-ben kerül sor az alábbi napirenddel:

- A kompetenciák pontosabb meghatározása és ellenőrzése az Európai Unió és a tagországok között a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartása mellett
- Az Alapvető Jogok Chartájának státusza
- A Szerződések egyszerűsítése
- A nemzeti parlamentek szerepe az európai építményben.¹⁶

Összefoglalás

Az Európai Tanács nizzai ülését erős érzelmek hatották át. A keserves tárgyalások után megszületett egyezmény új működési szabályokat állapít meg a

---

¹⁵ Hírlevél – Hírek az Európai Unióról. II. évf. 12. szám. Magyarországi Régiók Brüsszeli Képviseleti Irodája, Brüsszel, 2000. 12. 15.

¹⁶ U.o.

bővítés utáni időszakra, amikor a mai 15-nél jóval több ország érdekét kell majd egyeztetni az Európai Unió döntéshozó és irányító szerveiben. Egyidejűleg pedig a még oly távolinak tűnő majdani nagy Európa, a végső formájában 27 tagú Unió szerkezetét is fölvezolja a nizzai szerződéshez csatolandó, úgynevezett bővítési jegyzőkönyv.

Hazánk számára kiemelkedően fontos jelentősége van annak, hogy a szerződés elhárította az utolsó szervezeti-jogi akadályt az EU bővítése előtt; ennek ellenére nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt sem, hogy nem ad választ az integráció jövőjét és működését illető sok gyakorlati kérdésre. Nizzában végre elérhető közelségbe került a keleti bővítés – az unió átláthatóvá, érthetőbbé válna viszont még az eddigieknél is messzebbre.

Az egyezménynek voltak nyertesei (*Nagy Britannia és Spanyolország*) és vesztesei (*Belgium, Portugália*). A francia elnökségnek szemmel láthatóan nem sikerült megtalálnia a helyes egyensúlyt. A Bizottság sem tudta igazán teljesíteni feladatát: nem tudott a Szerződés tisztességes védőjeként és őrzőjeként működni, tekintve, hogy sokkal kevésbé vonták be a kompromisszumos javaslatok egyeztetésébe, mint a kormányközi konferenciákon eddig bármikor.

A cél a döntési folyamat leegyszerűsítése lett volna a kibővített Európában. Ám – mint a Nizzában jelen volt brüsszeli diplomaták rámutatnak – egyes tagországok inkább arra összpontosították minden erejüket, hogy *biztosítsák a döntések megakadályozásának lehetőségét*. Sajnálatos volt a nemzeti érdekeknek a közösségekkel szembeni kicsinyes előtérbe állítása. A Bizottság első értékelése szerint a nizzai csomag a maximálisan elérhetőt hozta, jóllehet az kevesebb, mint amit az Európai Bizottság remélt. *Romano Prodi*, az Európai Bizottság elnöke szerint a bővítéshez szükséges feladatokat talán csak felerészben sikerült teljesíteni. *„Nem tudom véka alá rejteni sajnálatomat amiatt, hogy nem sikerült többet elérnünk”* – tette hozzá. Kabinetfőnöke, *David O'Sullivan* számos brüsszeli magas rangú diplomatával egyetértésben pragmatikusan úgy vélekedett: *„Nizza megteremtette a bővítés feltételeit, most már minden energiát a bővítésre kell fordítani”*.

Összességében nagyon nehéz, de termékeny csúcstalálkozó volt, amely azonban mutatja: Európa fejlődésének új szakasza kezdődik a növekedés minden kínjával. A bővítési folyamat kereteit csak *2005. január 01-től*, a mai Brüsszeli Bizottság mandátumának lejártától rögzíti a nizzai megállapodáshoz csatolandó bővítési jegyzőkönyv. Ugyanakkor a bővítés kezdetének elvi lehetőségeként az uniós csúcs most megerősítette a *Helsinkiben* vállalt *2003. január elsejei* dátumot. Mind *Anna Lindh* svéd külügyminiszter, mind *Jacques Chirac* francia elnök szerint lehetséges, hogy a legfelkészültebbek már *2003-ban* belépjenek az Unióba.

Vélemények

A franciák pozitívan értékelték a csúcsot

A mérsékelt francia politikai erők sikeresnek nevezték a Nizzában elért eredményeket, mondván, az megnyitotta Európát a bővítés előtt. A szocialista kormánypart szóvivője szerint a francia elnökség alatt lezajlott nizzai csúcs feloldotta az Európát öt éve markában tartó intézményi benuultság alól.

Tony Blair elégedett

Tony Blair brit kormányfő is méltatta az EU nizzai csúcstalálkozójának eredményeit, mondván: Nizzában olyan megállapodások születtek, amelyek megnyitják az utat az Unió keleti bővítése előtt, és egyben jól szolgálják Nagy-Britannia érdekeit.

A spanyolok elérték céljaikat

A spanyol miniszterelnök, *José María Aznar* kijelentette, hogy a nizzai EU-csúcs „fontos megállapodást jelent az Unió számára, Spanyolország számára pedig kitűnő”. Spanyolország okkal örül, hiszen 27 szavazattal rendelkezik majd az Európai Tanácsban, közvetlenül a négy legnagyobb tagország mögé helyezve az országot, s ezen kívül két, számára fontos kérdésben megőrizte vétőjogát.

Németország szerint megteremtették a bővítés alapfeltételeit

Bár *Schröder* kancellár úgy nyilatkozott, többet is el lehetett volna érni Nizzában, *Rudolf Scharping* védelmi miniszter kijelentette: a négynapos tanácskozás sikeres volt, mert azon sikerült megteremteni az Unió bővítéséhez szükséges feltételeket. A miniszter, aki egyben az SDP alelnöke is, hangsúlyozta, hogy a kelet-közép-európai tagjelöltek felvétele javítani fogja Németország biztonságpolitikai helyzetét, a nagyobbá váló belső EU-piacból pedig minden tagállam profitálni fog.

Üdvözölték a nizzai megállapodást az Európai Unióhoz az első körben csatlakozni kívánó országok tárgyalódelegációinak vezetői is a Budapesten tartott sajtótájékoztatójukon.

Magyar öröm

Martonyi János magyar külügyminiszter a következőket hangoztatta a nizzai egyezség másnapján: „Nizzában végleg megteremtődtek a feltételei annak, hogy az EU beemlje Kelet- és Közép Európát, valójában újraegyesítse a földrészt. Magyarországnak nem lehet oka panaszra: a lakosság számarányát figyelembe véve korrekt súlyt kaptunk az EU jövődöntéseinben”. Martonyi szerint Magyarország várhatóan részt fog venni az ún. megerősített együttműködési folyamatokban: „Magyarország valószínűleg résztvevője lesz olyan jövődöntéseknek, amelyekből mások, régebbi tagok esetleg kivonják magukat” – jelezte a külügyminiszter.¹⁷

Örülnek a csehek és a szlovének

A cseh tárgyalódelegáció vezetője Budapesten úgy vélekedett, célegyenesbe került a csatlakozási folyamat. Vélekedésük szerint az Európai Unió lerendezte azokat a belső reformokat, amelyek eddig a bővítés útjában álltak, de most, hogy ez megvan, „minden a csatlakozási tárgyalásokon, rajtunk múlik”. Hasonlóan értékelt Prágában a cseh kormányfő is. A szlovén külügyminiszter pedig örömet fejezte ki, hogy valamennyi ország – a csatlakozók reményeinek megfelelően – megtarthatott egy főbiztosi helyet az Európai Bizottságban.

A lengyelek is boldogok

Kivételesen sikeresnek minősítette a nizzai EU csúcstalálkozót *Jerzy Buzek* lengyel miniszterelnök, és különösen fontosnak nevezte azt a tényt, hogy országának sikerült kiharcolnia a Spanyolországgal megegyező szavazati arányt az EU miniszteri tanácsában.

---

¹⁷ Kocsis Györgyi: Magyar öröm. HVG, 2000. 12. 16.

Hozzátette, hogy továbbra is hisz a 2003-as csatlakozásban, és arról is meggyőződve, hogy Lengyelország benne lesz a csatlakozók első csoportjában.¹⁸

Lengyelország a sikereit nagymértékben köszönhette *Németország* hathatós támogatásának. A német politikusok a keleti bővítés kapcsán végig Lengyelország jelentőségét hangsúlyozták. A korábbi „*Magyarország ütötte ki az első szöveget a berlini falból*” szlogen helyébe Nizzában Lengyelország EU-tagságának jelszava lépett. Ennek jelentése -amennyiben megvalósul- egyben kibővül azzal is, hogy az egyesült Európa földrajzi, gazdasági és politikai központja egy kicsit keletebbre tolódik – mondjuk *Berlinbe*.¹⁹

Epilógus

Jacques Chirac francia államfő a nizzai csúcst záró hétfő hajnali sajtóértekezleten reményét fejezte ki, hogy a szerződést mielőbb aláírják, ratifikálásának folyamata pedig másfél éven belül lezajlik. Ez lehetővé tenné, hogy az EU megtartsa azt az ígéretét, amely szerint 2003. január 01-től készen áll új tagállamok befogadására. Az elnök megerősítette, hogy az unió tartani kívánja magát ehhez az ígéretéhez. Azonban a tagállamoknak még majdnem 2 hétig²⁰ tartott, míg véglegesen sikerült tisztázniuk a szerződés szövegét. Ennek oka, hogy az alkudozások kimerítő, végső szakaszában kulcsfontosságú pontokban tisztázatlanságokat hagytak a tervezetben, főként a nagyobb és a kisebb tagországok csoportjai között az utolsó órákban született összetett kompromisszumokat érintően. Az értelmezési és pontosítási eljárásokon átesett, végleges szerződés szövegét végül 2001. február 26-án írták alá Nizzában – s innentől kezdve elindulhatott a ratifikációs folyamat, vagyis hogy a 15 tagországban egyesével törvényesítsék a nizzai megállapodást.

Források:

www.europa.eu.int (Az Európai Unió hivatalos honlapja)

www.korridor.hu/eusarok

www.origo.hu

www.index.hu

Magyar Távirati Iroda – Szlankó Bálint és Vass Enikő tudósításai

Hírlevél – Hírek az Európai Unióról. II. évf. 12. szám. Magyarországi Régiók Brüsszeli Képviseleti Irodája, Brüsszel, 2000. 12. 15.

Kocsis Györgyi: Mindenki másképp imitálja. HVG, 2000. 12. 09.

Kocsis Györgyi: Legek Csúcsa. HVG, 2000. 12. 16.

Aczél Endre: Nizza előtt. 168 óra, 2000. 12. 07.

Aczél Endre: Szavazatosztás Nizzában. 168 óra, 2000. 12. 14.

Aczél Endre: Nizza után. 168 óra, 2000. 12. 21.

¹⁸ Szlankó Bálint, MTI, 2000. 12. 11.

¹⁹ Weyer Béla: A nyugodt erő. HVG, 2000. 12.16.

²⁰ 2001. 01. 23.